

До Дня слов'янської писемності

"Мова — життя духовного основа"

Усний літературно-музичний журнал

Віра Защипас, Людмила Зінкевич,
вчителі української мови та літератури
ЗОШ № 28 м. Житомира

Мета: показати велич і багатство рідного слова, з'ясувати витoki нашої мови, її місце серед інших слов'янських мов; розвивати культуру усного та писемного мовлення, творчі здібності, удосконалювати навички виразного читання; виховувати повагу до історичного минулого, інтерес до барв української мови.

Обладнання: мультимедійна дошка, малюнки дітей, портрети відомих українців, роздатковий матеріал, назви сторінок усного журналу.

Тип заняття: усний журнал.

Перебіг заходу

Епіграф: Мова — це кров, що оббігає тіло нації.

Виточи кров — умре нація.

Ю. Дзерович

(Звучить пісня "Моя земля" у виконанні Т.Повалій.)

Сторінка перша
"Спочатку було слово"

(Сторінки оголошують два хлопчики та дві дівчинки у національних костюмах.)

Ведуча. У кожного народу є своя мова, яка для нього найрідніша і найдорожча, кожен має право нею думати й розмовляти. Бо доки народ має мову — є і сам народ, а не стане її — не буде й народу, тому що вона — основа національності.

Наша українська земля стародавня, така ж давня і наша мова. Ще у 1880 році було доведено польським лінгвістом, що їй щонайменше 7 тисяч років.

Я мислю мовою цією,
Я нею змалку говорю,
Зву рідною її, своєю —
Це де завгодно повторю.
Вона державною вже стала,
Але до волі довго йшла.
Щоразу з попелу вставала...
А скільки спалена була!
На ноги інша б не сп'ялася,
А українська знов жива!
Нарешті стала, відбулася!
Говорить, думає, співа!

(Звучить пісня "Моя Україна" Ю. Рибчинського у виконанні учнів.)

Сторінка-легенда

**"Своє краще. І не тому, що воно своє,
А тому, що таки краще"**

Ведуча. Кожному дорога своя мова: полякові — польська, болгарину — болгарська, чехові — чеська,

французів — французька, італійцеві — італійська, а українцеві — українська. Члени шкільного євроклубу "Барвінок" підготували для вас сценку "Мова про мову". Зустрічайте!

Було це давно — ще за часів старої Австрії. В купе поспішного поїзда Львів — Відень їхали чотири пасажири: англієць, німець, італієць і наш українець.

Говорили про різне і нарешті почали — про мови: чия мова краща, багатша, котрій належить світове майбутнє. Самозрозуміло — кожен вихваляв свою мову!

Англієць заявив, що Англія — це країна завойовників і мандрівників, які славу її мови рознесли по всьому світі. Англійська мова — це мова Шекспіра, Байрона, Діккенса, Ньютона, Дарвіна та інших великих письменників і науковців. Очевидно — англійська мова — це світова мова!

Гордовитий німець відразу заперечив, бо ж німецька мова — це мова двох імперій: Великонімецькини та Австрії! Це мова філософії, техніки, армії, медицини, мова славних Міллера, Канта, Вагнера, Гете і Гейне. І тому тільки німецькій мові належить світове майбутнє.

А італієць, посміхаючись, сказав: "Ви обидва не маєте рації. Моя мова — мова сонячної Італії — це мова музики, мова кохання — а про кохання мріє кожен... Італійською мовою написані славетні твори Данте, Боккаччо, Петрарки, лібрето знаменитих опер Верді, Пучіні, Россіні та інших великих італійців. Ні, тільки італійська мова може стати провідною мовою в світі!"

А наш українець — по довгій мовчанці — сказав: "Я міг би, панове, як і ви, хвалитись, що моя рідна мова — це мова незрівнянного сатирика Котляревського, безсмертного генія Тараса Шевченка, неперевершеного у

світі лірика Лесі Українки, великого титана Франка. Я міг би назвати багато славних імен свого народу, але не в тому суть! Ви ж нічого не сказали про саме багатство і можливості наших мов. А це найважливіше! От, скажімо, чи могли б ви своїми мовами написати невелике оповідання, в якому всі слова починалися б з тієї самої букви?!

— О, ні! Це неможливо, — заявили всі.

— На ваших мовах — неможливо, а нашою — це зовсім просто! Назвіть якусь букву, — звернувся він до німця.

— Хай буде "П", — сказав той.

— Добре. Оповідання буде називатися "ПЕРШИЙ ПОЦІЛУНОК".

ПЕРШИЙ ПОЦІЛУНОК

Популярному перемишльському поету Павлу Петровичу Подільчаку прийшло по пошті приємне повідомлення:

— Приїздить, Павле Петровичу, — писав поважний правитель Підгорецького повіту Полікарп Пантелеймонович Паскевич, — погостюєте, повеселитесь!

Павло Петрович поспішив, прибув першим поїздом. Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета... Потім під'їхали поважні особи — приятелі Паскевичів...

Посадили Павла Петровича поряд паночки — премилої Поліни Полікарпівни. Поговорили про політику, погоду, Павло Петрович прочитав підібрані пречудові поезії. Поліна Полікарпівна програла прекрасні полонези, прелюдії. Поспівали пісень, потанцювали падеспан, польку...

Прийшла пора — попросили пообідати. Поставили повні підноси пляшок: Портвейну, Плиски, Пшеничної, підігрітого пуншу, Пільзнерського пива. Принесли печені поросята, приправлені перцем півники, пахучі паляниці, печінковий паштет, пухкі пампушки під печеричною підливою, пироги, присмажені плячки...

Потім прислуга подала пресолодкі пряники, персикове повидло, помаранчі, повні порцелянові полумиски полуниць, порічок...

Почувши приємну повноту, Павло Петрович подумав про... панночку.

Поліна Полікарпівна попросила прогулятися по Підгорецькому парку, помилуватись природою, послухати пташині переспіви. Пропозиція повністю підійшла підхмеленому поету. Походили, погуляли... Порослий папороттю давній парк подарував парі приємну прохолоду... Повітря п'янило принадними пахощами...

Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном... Посиділи, помріяли, позітхали, пошептали, пригорнулися. Прозвучав перший поцілунок...

— Прощай, парубоче привілля! Прийдеться поету приймакувати!

Історична сторінка

**"І щось мені таке болить,
Що це і є, напевне, Україна"**

Ведуча.

Перестороги тривожні дзвони!

Не дайте впасти в забуття.

Бо хліб чужинський та корона

Не вбережуть вас всіх від каяття!

Чарівна й родюча наша земля здавна приваблювала завойовників. 270 років поспіль намагалися знищити українську мову, а разом з нею і український народ.

Проте народ плекав рідну мову як дорогоцінний скарб. Ви тільки вслухайтеся:

1720 р. — указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою;

1769 р. — заборона використання українських букварів;

1817 р. — закрита Києво-Могилянська академія;

1863 р. — Валуєвський циркуляр;

...далі Ємський указ....

Скільки тортур зазнала українська мова! Інша б не витримала такого тиску, загинула б, а українська — живе!

Сьогодні стала державною, звучить у світі.

(Звучить пісня "За любов і волю", учні виразно читають вірш про мову.)

Пісенна сторінка

"Мова — це пісня душі, покладена на слова"

Ведуча. Минають віки, змінюються суспільні устрої, проте, як і раніше, у Царгороді на риночку та п'є Байда мед-горілочку, за славним Морозенком вся Україна плаче, і щоліта — стороною дощик іде, і за гаєм зелененьким бере вдова льон дрібненький, і досі ніяк не вгамується той шум, що вчинив комар, який на мусі оженився, і досі два півники молотять свій горох, і танцює риба з раком, а петрушка з пастернаком...

Мову врятувала пісня, яка ніжним леготом шелестить над колискою немовляти, теплими крильми обійма закоханих, в'ється жайвором над росяними ланами, золотими сурмами вітає вона сонце у дні всенародних торжеств.

Лев Толстой сказав: "Хто має таку пісню, тому нема чого боятися за своє майбутнє. Щасливі ви, що народилися серед такого народу з такою багатою душею."
(Пісня у виконанні шкільного дитячого хору.)

Європейська сторінка

**Я більш ростиму як людина,
Чим більше знатиму я мов.
Та перше слово — Україна!
Моє життя, моя любов!**

Ведуча. Знання мови, її тонкощів, багатств, порівняно з іншими, потрібно людині так само, як знання її родоvodu.

Мова — це не море. Це краєвид. Як на поверхні землі важко "пересунути гору" яку-небудь чи яругу, промиту дощами, засипати так, щоб її знову не вимило, так і в мові майже неможливо відновити втрачене. Пам'ятайте про це!

Ми далекі від того, щоб порівнювати, чия мова краща. Бо кожна мова для її носіїв є найкращою.

Члени євроклубу "Барвінок" підготували для вас вірш "Заповіт" безсмертного Тараса Шевченка різними мовами світу. Зустрічайте.

Сторінка народної мудрості

Птицю пізнають по пір'ю, а людину — по мові!

Ведуча. Михайло Шолохов сказав, що прислів'я нагадують крила птаха, які летять від покоління до покоління, і не знаєш, де закінчиться їх політ.

Такі птахи сьогодні залетіли до нашого залу. Нехай вони відгукнуться, стрепенуться словами народної мудрості.

(Глядачі називають прислів'я про мову.)

Сторінка гречності

А в спілкуванні людям личить те, що народ від серця зичить!

Учениця читає виразно вірш про ввічливість.

Ведуча. Римський імператор Юлій Цезар, побачивши серед своїх убивць пригрітого ним Брута, здивовано запитав (ці слова згодом стали крилатим ви-словом): "Ту квокве, Бруте?" Нашою мовою це звучить: "І ти, Бруте?"

У латинян ця форма називалась вокатив. У нас — кличний відмінок.

Цей відмінок настільки прекрасна й мудра форма слова, що ми маємо бути вдячні Богу за неї.

Від Карпат до Кубані наша мова протягом тисячоліть зберігає кличну форму. Цей факт ще більше дивує, коли знаєш, що всі романські мови не зберегли його, навіть італійська, де колись звучало: І ти, Бруте? Не допомогло навіть те, що й нині Ватикан користується латиною, де досі жива форма "Mi Domine" ("Боже мій!")

Учні читають виразно поезії про кохання із звертаннями.

А вже весна, а вже красна.

Із стріх вода капле...

Молодому козаченьку

Мандрівочка пахне.

Помандрував козаченько

У чистеє поле,

За ним іде дівчинонька:

— Вернися, соколе!

.....

Ніч яка місячна, ясна, зоряна,

Видно, хоч голки збирай,

Вийди, кохана, працю зморена,

Хоч на хвилиночку в гай.

Ти не лякайся, що змерзнеш, лебідонько,

Тепло: ні вітру, ні хмар.

Я пригорну тебе до свого серденька,

А воно тепле, як жар.

.....

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ

Лиш приходять подібне кохання.

В день такий розквітає весна на землі

І земля убирається зрання.

Гей ви, зорі ясні! Тихий місяцю мій!

Де ви бачили більше кохання?

Я для неї зірву Оріон золотий,

Я — поет робітничої рани.

.....

Любіть Україну, як сонце любіть,

Як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить,

Любіть у годину негоди.

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,

І сльози, і все до загибуну...

Не можна любити народів других,

Коли ти не любиш Україну.

Дівчино! Як небо її голубе,

Люби її кожну хвилину.

Коханий любить не захоче тебе,

Коли ти не любиш Україну.

Сценка із "Лісової пісні" Лесі Українки.

Виступ гостя — актора театру імені Івана Кочерги.

Жартівлива сторінка

Народ скаже — як зав'яже

Виразне читання гуморесок.

Сценка "За двома зайцями".

Фонозапис пісні "Є в нас воля" у виконанні Павла Зіброва.

Сторінка поетична

"Поезія — це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі"

Ведуча. Мова і література тісно пов'язані. Через мову письменник реалізовує свій творчий задум, своє бачення світу. Якби не наша чудова українська мова, хіба б ми вели сьогодні розмову про великих майстрів слова, які відомі всьому світові, які прославляють рідну землю у віршах і прозі? Навряд.

Учениця читає вірш Ліни Костенко.

Звучить українська народна пісня "Ой ти, жайворонку".

Ведуча. Якщо з українською мовою

В тебе, друже, не все гаразд,

Не вважай її примусовою,

Полюби, як весною ряст.

Примусова тим, хто цурається,

А хто любить, той легко вчить:

Все, як пишеться, в ній вимовляється, —

Все, як пісня, у ній звучить.

І журлива вона, й піднесена,

Тільки фальш для неї чужа.

В ній душа Шевченкова й Лесина,

І Франкова у ній душа.

Дорожи українською мовою,

Рідна мова — основа життя.

Хіба мати бува примусовою?

Непутящим буває дитя.

(Д. Білоус)

Ведуча. "Нема просто слова. Воно або прокляття, або привітання, або краса, або біль, або бруд, або квітка, або брехня, або правда, або світло, або темрява" (Р.Гамзатов).

(Пісня М. Поплавського "Ти будеш жити, Україно".
Всі учасники виходять на сцену. Вручення дипломів учасникам та організаторам свята.)